

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОБОВИХ КУЛЬТУР

А.М.РИБАЛЬЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук, асистент
кафедри селекції, насінництва і генетики

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

Зернобобові культури відіграють важливе значення в зерновому та кормовому балансі агроформувань України. З усіх сільськогосподарських культур зернобобові містять найбільше білка. Зерно та зелена маса їх за вмістом протеїну переважає зернові культури більше ніж удвічі, за амінокислотним складом їх білки значно краще засвоюються, дають найдешевший білок, включають у біологічний кругообіг азот повітря, що недоступний для інших культур. Сьогодні рослинний білок високо цінується в харчовій та комбікормовій промисловості [1].

Зернобобові культури у світовому землеробстві займають друге місце після зернових як за посівними площами, так і валовими зборами. Незважаючи на це, їх виробництво постійно зростає. Так сою вирощують на площі біля 118 млн га, квасолю – на 30, нут – понад 15, горох – 7 млн. га. Така позитивна динаміка цих культур зумовлена тим, що вони є найбільш дешевим джерелом повноцінного білку, значний дефіцит якого існує на нашій планеті. На сьогоднішній день забезпечити їх повноцінним білком можна лише за рахунок зернобобових культур, оскільки він у 3-4 рази дешевший порівняно з тваринним. Не менш важливе значення має ця група культур як поліпшувачі ґрунтів. За рахунок симбіотичної азотфіксації вони зв'язують значну кількість азоту із повітря, за допомогою мікоризних грибів перетворюють важкорозчинні фосфорні сполуки в доступну для сільськогосподарських культур форму. Бульбочки, які формуються на корінні рослин, є центром, навколо якого розвивається комплекс корисних мікроорганізмів, куди входять симбіотичні, вільноживучі та мікоризні мікроорганізми [2].

Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні на 2021 рік налічує такий склад зернобобових культур: Горох посівний (зерновий) (*Pisum sativum* L.) – 49 сортів, сочевиця харчова (*Lens culinaris* Medik.) – 7 сортів, нут звичайний (*Cicer arietinum* L.) – 20, чина посівна (*Lathyrus sativus* L.) – 2, квасоля звичайна (зернова) (*Phaseolus vulgaris* L.) – 21, горох посівний (озимий) (*Pisum sativum* L.) – 2, соя культурна (*Glycine max* (L.) Merrill) – 283 [3].

Поширення зернобобових культур у світі нерівномірне та залежить від кліматичних умов зони вирощування у поєднанні із генетико-біологічними особливостями культур. За останні роки відмічено тенденцію до суттєвого збільшення кількості виробленої валової продукції, площ посівів та урожайності бобових культур, основними з яких є соя, квасоля, горох, нут. Лідером серед цих культур за основними показниками виробництва та динамічним темпом їх росту є соя. Ця культура потужно увійшла в світове землеробство, відіграє стратегічну роль у розв'язанні глобальної продовольчої проблеми. Економічна сутність виробництва сої полягає в тому, що у світових

продовольчих і кормових білкових ресурсах їй відводиться роль найефективнішого продуцента дешевого рослинного білка, олії, відновлюваного джерела біологічного азоту. Соя має високу конкурентоспроможність, низьку собівартість білка, користується великим попитом на ринку, має доступну ціну для покупця [4].

На сьогодні у світі під посіви зернобобових культур віднесено близько 160 млн. га. Найбільші посівні площі гороху зосереджені у Європі, сої – в Америці та Азії, нуту – Азії. Врожайність зерна визначається генетичними особливостями видів та в залежності від сорту коливається у різних діапазонах [5].

Перспективи вирощування досліджуваних зернобобових культур розглядаються біологічною групою та у значній кількості залежать від генетичних особливостей та технологічних прийомів вирощування. Вітчизняна селекція сортів базується на науково-експериментальній оцінці морфо-біологічних і господарсько-цінних ознаках сортів рослин, визначення їх придатності для використання з дотриманням агротехнологічних прийомів вирощування та прийнятих методик досліджень. Переважна більшість сортів зернобобових культур належать до інтенсивного типу, стійких до шкочинних об'єктів, несприятливих факторів навколишнього середовища та придатні до вирощування в усіх зонах України.

Література

1. Петриченко В.Ф. Виробництво зернобобових культур і сої в Україні: сучасні виклики та перспективи. Зернобобові культури та соя для сталого розвитку аграрного виробництва України: Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Вінниця, 11-12 серпня 2016 р.). Вінниця: Діло, 2016. С. 10-11.
2. Січкач В.І. Селекція зернобобових культур на покращення симбіотичної азотфіксації. Фактори експериментальної еволюції організмів. 2017. Т. 21. С. 183-186.
3. Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні на 2021 рік. Київ, 2021. URL: <https://sops.gov.ua/reestr-sortiv-roslin>
4. Лавриненко Ю.О., Кузьмич В.І., Боровик В.О., Михаленко І.В. Стан і динаміка виробництва зернових бобових культур. Зрошуване землеробство. Вип. 65. С. 143-148.
5. Панцирева Г.В. Сортіві ресурси зернобобових культур в Україні: сучасний стан та перспективи використання. Сільське господарство та лісівництво. № 17. С. 30-41.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

МАТЕРІАЛИ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РУБІНОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

14 травня 2021 року

УМАНЬ - 2021

УДК 001.8:63
ББК 72.5
М 58

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Рубіновські читання» / Редкол.: В.П. Карпенко (відп. ред.) та ін. – Уманський НУС: Редакційно-видавничий відділ, 2021. – 66 с.

У збірнику тез висвітлено результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів освіти і науки України та науково-дослідних установ НААН.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

В.П. Карпенко – доктор с.-г. наук (*відповідальний редактор*);
В.О. Єщенко – доктор с.-г. наук (*заступник відповідального редактора*);
І.І. Мостов'як, доктор с.-г. наук,
П.Г. Копитко – доктор с.-г. наук;
С.П. Полторецький – доктор с.-г. наук;
Г.М. Господаренко – доктор с.-г. наук;
Л.О. Рябовол – доктор с.-г. наук;
В.В. Любич – доктор с.-г. наук;
Ю.І. Накльока – кандидат с.-г. наук, голова науково-методичної комісії факультету агрономії;
С.В. Усик – кандидат с.-г. наук (*відповідальний секретар*).

Рекомендовано до друку вченою радою факультету агрономії
УНУС, (протокол № 5 від 26 квітня 2021 року)

© Уманський НУС, 2021

ЗМІСТ

<i>І.І. Мостов'як</i> <i>Р.М. Притуляк</i> <i>В.В. Карпенко</i>	ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРОВАНОЇ ДІЇ ХІМІЧНИХ І БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ У ПОСІВАХ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО	6
<i>В.П. Карпенко</i> <i>Ю.В. Притуляк</i>	БІОЛОГІЧНІ ПРЕПАРАТИ У ТЕХНОЛОГІЯХ ВИРОЩУВАННЯ БОБОВИХ КУЛЬТУР.....	7
<i>В.П. Карпенко</i> <i>К.В. Лизун</i>	БІОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ У ПОСІВАХ СОРГО ЗЕРНОВОГО.....	8
<i>Я.С. Іванова</i> <i>Т.К. Костюкєвич</i>	ВПЛИВ АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЖИТА ОЗИМОГО НА ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ	9
<i>Т.К. Костюкєвич</i> <i>Р.Т. Азізов</i>	АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ	11
<i>Д.В. Лахтюк</i> <i>Т.К. Костюкєвич</i>	СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ СМОРОДИНИ В УКРАЇНІ.....	13
<i>Н.С. Мартинова</i> <i>Т.К. Костюкєвич</i>	ОЦІНКА АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ.....	15
<i>С.В. Усик</i>	ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЙОГО ПІСЛЯ РІЗНИХ ПОПЕРЕДНИКІВ.....	17
<i>А.Н. Сівак</i> <i>Т.К. Костюкєвич</i>	ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ГРЧИЦІ В УКРАЇНІ	18
<i>О.В. Вольвач</i> <i>А.О. Маркіна</i> <i>М.Г. Манжосова</i>	ТЕМПЕРАТУРНІ ПОКАЗНИКИ ВИРОЩУВАННЯ ТОМАТІВ В СУЧАСНИХ КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	19
<i>А.М. Рибальченко</i>	ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОБОВИХ КУЛЬТУР.....	21
<i>А.М. Залізник</i>	АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ЛАНДШАФТНО- АРХІТЕКТУРНОГО РІШЕННЯ	23
<i>Ю.І. Накльока,</i> <i>О.В. Миронов</i>	ПРОДУКТИВНІСТЬ ВІВСА ЯРОГО ЗА РІЗНОГО МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	25

<i>Ю.І. Накльока С.І. Стеценко</i>	ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПОЛЬОВОЇ 10-ПІЛЬНОЇ СІВОЗМІНИ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....	27
<i>Ю.І. Накльока О.В. Хохлов</i>	ВПЛИВ МІНІМАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ СОНЯШНИКА.....	29
<i>Ю.І. Накльока В.В. Яшкін</i>	УРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ ЗА МІНІМАЛІЗАЦІЇ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ	30
<i>Ю.І. Накльока С.О. Шмаркатенко</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЛИСТКОВОГО ЖИВЛЕННЯ НА ПОСІВАХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР ...	31
<i>С.П. Коцюба О.А. Олесь</i>	ПІДБІР ІНБРЕДНИХ ЛІНІЙ КУКУРУДЗИ В МЕЖАХ КОЛЕКЦІЙНОГО ГЕНОФОНДУ УКРАЇНИ.....	33
<i>С.П. Коцюба В.А. Зозуля</i>	ВИВЧЕННЯ ПРОСТИХ МІЖЛІНІЙНИХ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ НА СТІЙКІСТЬ ДО ВИЛЯГАННЯ ТА ЛАМКОСТІ СТЕБЛА	35
<i>В.Г. Новак Р.В. Андрієнко</i>	ВПЛИВ РІЗНИХ НОРМ ВНЕСЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ НА СИЛОС.....	37
<i>Г.М. Господаренко А.О. Дюкарев</i>	ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ ОРГАНІЧНИХ ДОБРІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ НА СИЛОС.....	38
<i>О.Б. Карнаух Г.В. Коваль А.О. Гопаненко Р.В. Калієвський</i>	УРОЖАЙНІСТЬ ЗЕРНА КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД РОЗМІЩЕННЯ В СІВОЗМІНІ.....	39
<i>В.Г. Новак Л.П. Діскаленко</i>	ВПЛИВ РІЗНИХ НОРМ АЗОТНИХ ДОБРІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ПІСЛЯЖНИВНОГО СИДЕРАЛЬНОГО ПОСІВУ РЕДЬКИ ОЛІЙНОЇ.....	41
<i>В.Г. Новак І.М. Яворощук</i>	БАЛАНС ЕЛЕМЕНТІВ ЖИВЛЕННЯ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ РІЗНИХ НОРМ ВНЕСЕННЯ ҐНОЮ ПРИ УДОБРЕННІ БУРЯКУ ЦУКРОВОГО	42
<i>В.Г. Новак А.С. Горбаченко</i>	ПРОДУКТИВНІСТЬ БУРЯКУ ЦУКРОВОГО ЗА РІЗНОЇ ГУСТОТИ	43
<i>В.Г. Новак Р.В. Лисенко</i>	ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ СОНЯШНИКУ	45

<i>В.Г. Новак Р.В. Гайдай</i>	СОРТОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ СОЇ	47
<i>Ю.І. Накльока В.В. Виборний</i>	УРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД РІЗНИХ ЗАХОДІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ	49
<i>О.Б. Карнаух Р.Ю. Свид</i>	ВПЛИВ МІНІМАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА УРОЖАЙНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО.....	51
<i>Ю.І. Накльока О.Ю. Береговий</i>	ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ПОСІВІВ ЯЧМЕЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ	52
<i>Г.В. Коваль В.М. Задериголова</i>	ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ І ПРОДУКТИВНІСТЬ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ ЗА РІЗНОЇ ІНТЕНСИВНОСТІ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ	54
<i>Г.В. Коваль О.В. Мартиненко</i>	УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ І ВРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ЗА РІЗНОГО ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ	56
<i>Г.В. Коваль Д.Г. Шрам</i>	ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ПОСІВІВ СОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ	58
<i>В.В. Борисенко Т.В. Біляков І.С. Нагірний</i>	ВПЛИВ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКА.....	60
<i>В.В. Борисенко Р.В. Бойко</i>	УРОЖАЙНІСТЬ І ЯКІСТЬ СОНЯШНИКА ЗАЛЕЖНО ВІД ШИРИНИ МІЖРЯДЬ І ГУСТОТИ ПОСІВУ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ.....	62
<i>В.В. Борисенко І.В. Погорілий</i>	АНАЛІЗ ВЕДЕННЯ ПОЛЬОВОЇ СІВОЗМІНИ В ПП «РОГОВА» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	63
<i>В.В. Борисенко Ю.В. Шиндер</i>	ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКА	65